

DR | GENERALDIREKTØREN

Maria Rørbye Rønn
DR Byen
Emil Holms Kanal 20
DK- 0999 København C
dr.dk

10.10.2023

Klage over en artikel og explainer-video på dr.dk

Du har den 23. september 2023 klaget over en artikel og explainer-video bragt på dr.dk. Efter at redaktionen afviste din kritik, har du klaget videre til lytternes og seernes redaktør. Han har nu gennemgået sagen og skrevet en indstilling.

Jeg fremsender hermed indstillingen, hvis konklusion jeg er enig i.

Med venlig hilsen

Maria Rørbye Rønn

Kopi:

Journalen

Etikchef Anja Lundberg Andersen, DR Kultur, Børn og Unge

Direktør Lasse Bastkjær Jensen, DR Strategi og Brugere

Seniorkonsulent Mikkel Vincentz Pedersen, LSR

Redaktionschef Kristian Basballe, DR Nyheder

Direktør Sandy French, DR Nyheder

Sagen kort

En bruger klagede over en artikel og explainer-video på dr.dk med overskriften "Dødelig dronekrig: Se, hvordan droner har ændret slagmarken i Ukraine". Den anvendte video viser en russisk soldat, der flygter fra dronebomber og slutteligt følger en drone på vej til overgivelse til ukrainerne. I den oprindelige version var soldatens ansigt ikke sløret, og han var navngivet. Det blev ændret efter klagen. DR har indrømmet og beklaget, at soldaten ikke var sløret, og at der ikke blev advaret om voldsomme billeder. Dette er beklaget på Fejl og Fakta og nævnt i video og artikel. DR forholder sig kildekritisk til videomaterialet og oplyser, at både ukrainere og russere anvender droneoptagelser i propagandaøjemed. Det er relevant for oplysning om krigen og dens metoder, at DR viser disse optagelser også selvom det er voldsomt at se bomber blive kastet. Men DR har ikke anvendt unødigt voldsomme billeder. Klager får ikke medhold.

Gennemgang af sagen

Den 23. september 2023 klager (herefter benævnt Klager) over en artikel og video – en såkaldt 'explainer' - på dr.dk "Dødelig dronekrig: Se, hvordan droner har ændret slagmarken i Ukraine".

Artiklen drejer sig om brugen af droner i krigen i Ukraine. Videoen forklarer dronebrugen i krig og viser blandt andet droneoptagelser af en russisk soldat, der beskydes og tages til fange af ukrainske styrker.

Dette fik Klager til at skrive til DR.

Klager skriver blandt andet:

"I har i nævnte artikel valgt at bringe skjulte optagelser af en soldat som tages til fange, angiveligt under et slag i Ukraine.

Jeg vil gerne bede jer redegøre for hvorledes denne offentliggørelse er sluppet igennem jeres redaktionelle processer, givet at offentliggørelse af disse optagelser udgør et klart brud på 3. Genevekonvention."

Klager beder desuden DR om at kommentere flere, andre brud på DR's etiske retningslinjer.

Klager skriver blandt andet:

"Det fremgår ikke hvad jeres kildes mulige motiver er for at udgive disse ulovlige optagelser. Jeg kan ikke finde advarslen om voldsomme billeder - hvor er den? I har valgt at navngive soldaten så i er forpligtet til at indhente hans samtykke til udgivelsen. Har i fået den? Så er der det de første 3-4 afsnit af kapitel 8 DRs Etik), som i har valgt at se stort på. Hvordan berettiger i det?

Rødt stof. Vil i fortælle hvordan i har vurderet det her videomateriale, som naturligvis er rødt stof? Og ikke mindst hvordan i er kommet frem til at det skal offentliggøres, selvom det er et brud på Genevekonventionen?"

Den 25. september 2023 svarer redaktionschef i DR Nyheder Kristian Basballe (KB) Klager.

KB svarer:

"Tak for din henvendelse omkring artiklen "Dødelig dronekrig: Se, hvordan droner har ændret slagmarken i Ukraine" I videoen i artiklen optræder, som du selv påpeger, en person hvis identitet vi skulle have skjult. Det er en fejl fra vores side, og videoen blevet derfor fjernet og ændret, så snart vi blev opmærksomme på fejlen. I forbindelse med ændringen er der også tilføjet en advarsel i starten af videoen, som også burde have været der fra start. Vi beklager fejlen."

Artiklen bliver opdateret med følgende tekst:

"I en tidligere version af videoen navngav vi den russiske soldat og viste hans ansigt. Vi har nu fjernet hans navn og sløret ham."

Videoen indledes med teksten: *"Vi skal advare om stærke billeder"*.

Den 25. september skriver Klager til LSR, at Klager ikke mener, at Klager har fået et fyldestgørende svar fra DR på klagen.

Den 26. september vælger Klager at anke DR's svar til LSR. Klager skriver blandt andet:

"Ja, det ville da være rart med svar på alle spørgsmål og ikke bare to.

Særligt er jeg forundret over at i vælger at vise en film hvor en ubevæbnet mand ydmyges og forsøges dræbt. De som har optaget filmen har begået klart brud på Genevekonventionen (manden er ikke et legitimt militært mål og det er også en forbrydelse at udgive filmen) og DR har gjort sig til medskyldig.

Brud på konventionen kan behandles i en dansk domstol, hvilket burde give DR Nyheder anledning til at tænke sig om en ekstra gang, inden man medvirker til den slags. Vi er langt forbi medieansvarsloven nu."

LSR bekræfter overfor Klager den 27. september, at sagen bliver behandlet som en ankesag.

Procedure

DR forpligter sig til at besvare klager inden for fire uger, men prøver at besvare dem væsentligt hurtigere. Klagen her er besvaret inden for fristen. LSR bemærker, at klagen til DR er blevet besvaret af den ansvarlige redaktionschef. Dette er i overensstemmelse med DR's etiske retningslinjer for korrekt klagehåndtering. Endvidere fremgår det af DR's etiske retningslinjer, at der ved klagesvar skal gives klagevejledning. Begge dele er sket her.

Indstilling fra lytternes og seernes redaktør

Klager mener, at DR i ovenstående påklagede artikel og video ikke overholder DR's etiske retningslinjer. I Klagers første klage til DR, mener Klager blandt andet følgende centrale forhold:

1. Klager mener ikke, at det fremgår hvad DR's kildes mulige motiver er for at udgive de omtalte droneoptagelser.

2. Klager påpeger, at der mangler advarsel om voldsomme billeder.
3. Klager påpeger, at DR har valgt at navngive soldaten og at DR er forpligtet til at indhente hans samtykke til udgivelsen.
4. Klager henviser til kapitel 8 i DR's etiske retningslinjer om "skjulte optagelser og fiktiv identitet", som Klager ikke mener er overholdt.
5. Klager mener, at der er tale om "rødt stof", hvilket henviser til håndteringsreglerne i DR for følsomt stof. Klager efterspørger, hvordan DR har vurderet videomaterialet, og hvordan DR er kommet frem til, at det skal offentliggøres. Klager henviser til Genevekonventionens bestemmelser.

DR har jf. svaret fra redaktionschef KB beklaget og rettet visse forhold i videoen. KB skriver i svaret til Klager, at den omtalte russiske soldats identitet skulle have været skjult, hvilket beklages af DR. KB beskriver dette som en fejl fra DR's side. På baggrund af fejlen har DR derfor ændret videoen, da DR blev opmærksomme på fejlen. KB skriver tillige, at DR i forbindelse med ændringen også har tilføjet en advarsel i starten af videoen, som også burde have været der fra starten.

Klager er ikke tilfreds med DR's besvarelse af klagen. På den baggrund vil jeg gennemgå Klagers ovenstående fem klagepunkter.

Artiklen beskriver og dokumenterer brugen af droner i krigen i Ukraine. I videoen vises og forklares det, hvordan ukrainerne anvender droner ved fronten, og hvordan droneteknologi indgår i forskellige typer af opgaver i moderne krigsførelse – herunder som vist i artiklen til at få fjenden til at overgive sig. Videoen skal ifølge speak og tekst vise "*hvad betyder droner for krigen*". Det oplyses i videoen, at der vises droneoptagelse af en russisk soldat, som ukrainerne beskyder, mens den pågældende soldat løbende forsøger at flygte fra dronebomber gennem nogle skyttegrave. I speaken siges det at: "*Det her viser en russisk soldat, der bliver jagtet af ukrainske droner*". Videoen viser dronens optagelser af soldaten. Det fremgår tillige af videoen, at "*da det går op for soldaten, at han ikke kan komme væk fra dronerne, begynder han at tigge dem om at skåne ham*". Videoen viser, at soldaten overgiver sig, og at han og følger anvisningerne nedskrevet på en seddel ("*Overgiv dig, følg dronen*"), som ukrainerne har brugt dronen til at kaste ned til ham. Det oplyses i videoens speak, at soldaten overlever. Det oplyses også, at Ukraine opfordrer russiske soldater til at overgive sig til droner.

Det er en grundlæggende regel i DR's etiske retningslinjer, at DR værner om sin uafhængighed og har den fulde redigeringsret til sine programmer og artikler (Kapitel 1). Det skal her påpeges, at LSR ikke har kompetence til og mulighed for at efterprøve de forhold, som Klager hævder er i strid med anden lovgivning. Herunder internationale konventioner. LSR forholder sig til mulige brud på DR's etiske retningslinjer.

DR har et afsnit i sine etiske retningslinjer (kapitel 2), som omtaler stærke og kontroversielle billeder og emner. Herunder retningslinjer for dækningen af krige og konflikter. Her fremgår det at:

"DR skildrer virkeligheden, også når den er voldsom. DR skal tage et særligt hensyn til ofre, vidner og pårørende ved ulykker, forbrydelser og lignende. Samtidig skal der vises hensyn til seere, lyttere og brugere, og der skal derfor altid advares mod stærke og kontroversielle billeder og emner. Som hovedregel gælder, at voldsomme billeder i nyheder og i faktaproduktioner, som fx reportager og dokumentarer, skal:

- tjene et redaktionelt formål
- afdække forhold af væsentlig offentlig interesse og
- bidrage væsentligt til den historie, der formidles. Samtidig må sådanne billeder kun bruges til at skildre konkrete begivenheder. "

Om dækningen af krige og konflikter står blandt andet, at DR skal være særlig opmærksom på, at krigsførende parter ofte vil forsøge at manipulere offentligheden og styre informationsstrømmen. Derfor skal journalister og redaktører udvise stor kildekritik, angive kilder og formidle baggrund og mulige motiver.

Det fremgår tillige at: *"Krig er også voldsomme billeder af død og ødelæggelse. DR skal vise krigen, som den er, men altid advare seerne før voldsomme billeder."* Den ansvarlige redaktionschef skal altid sikre, at voldelige billeder har et redaktionelt formål, fremgår det.

DR's etiske retningslinjer omtaler håndtering af følsomt stof i kapitel 12. Her fremgår det, at når der produceres programmer, kan der komme materiale for dagen, som er kontroversielt og/eller særligt følsomt. Det kan ske allerede i researchfasen. "Rødt stof" kan være personlige optagelser, der går meget tæt på en person, optagelser hvor DR beskæftiger sig med emner eller sager, som uden for programmets sammenhæng ikke vedkommer offentligheden, materiale, hvor DR kan have indgået aftaler om kildebeskyttelse og når der arbejdes med anonymisering, fx ved skjulte optagelser (DR's Etik Kapitel 12).

Ad. 1.

Klager mener ikke, at det fremgår hvad DR's kildes mulige motiver er for at udgive de omtalte droneoptagelser. Det er DR's redaktionelle ret at udvælge hvilke kilder, DR vil benytte i DR's journalistiske arbejde. I den påklagede video er droneoptagelserne tydeligt deklareret med *"92nd Assault Brigade, Ukraine"*. DR er altid forpligtet til at udøve kildekritik og navnlig i forbindelse med krigshandlinger, og her fremgår det af speaken i explaineren, at droner og optagelser fra droner bruges i propagandaøjemed. Det siges blandt andet: *"Som du sikker kan fornemme på mange af optagelserne i denne her video, har dronerne og deres kameraer også givet helt nye muligheder for at filme krigen. Og for at lave propaganda"*, hvorefter en ekspert uddyber muligheden for brug af droner til at påvirke holdninger til krigsførelsen. DR forholdt sig ikke ukritisk til de dronebilleder, der blev vist, og DR redegjorde med identier på de viste billeder for, hvad kilden var til optagelserne. DR kunne have anvendt hele tiden på billedeanalysen, men det var ikke vinklen for historien, og det er DR's redaktionelle ret at vælge den vinkel at vise brugerne, hvorledes droner indgår på nye måde i krigsførelsen, herunder i forhold til at tage krigsfanger.

Klager får ikke medhold i dette punkt.

Ad. 2.

Klager påpeger, at der mangler advarsel om voldsomme billeder. Denne fejl er blevet erkendt af DR og rettet, så det er i overensstemmelse med retningslinjerne i DR's etik.

Ad. 3.

Klager påpeger, at DR har valgt at navngive soldaten, og at DR er forpligtet til at indhente hans samtykke til udgivelsen. DR har efter Klagers første henvendelse sløret den russiske soldats identitet samt fjernet personens navn. Klager har ret i, at det var en fejl, men den har DR rettet og beklaget. DR har en forpligtelse til at dække konflikter og skildre krig - også med voldsomme billeder af død og ødelæggelse. Som det fremgår af DR's etik, så skildrer DR virkeligheden, også når den er voldsom. DR skal, ifølge DR's etik, tage et særligt hensyn til ofre, vidner og pårørende ved ulykker, forbrydelser og lignende. Det fremgår tillige, at der samtidig skal vises hensyn til seere, lyttere og brugere, og der skal derfor altid advares mod stærke og kontroversielle billeder og emner. LSR vurderer, at den påklagede video ikke viser unødige voldsomme billeder. Med sløringen af den russiske soldats identitet og den tilføjede advarselstekst om voldsomme billeder, finder LSR, at DR's etiske retningslinjer er overholdt. LSR lægger her vægt på at, at billederne tjener et redaktionelt formål, da billederne afdækker forhold af væsentlig offentlig interesse om krigen i Ukraine og forhold på slagmarken, og billederne her bidrager væsentligt til den historie, som DR formidler. LSR lægger her også vægt på, at billederne i videoen kun bruges til at skildre en konkrete begivenhed.

Ad. 4.

Klager henviser til kapitel 8 i DR's etiske retningslinjer om "skjulte optagelser og fiktiv identitet", som klager mener ikke er overholdt. Dette klagepunkt er dækket. DR har foretaget nødvendige rettelser i forhold til den omtalte soldats identitet. Artiklen er blevet opdateret med følgende tekst: "*en tidligere version af videoen navngav vi den russiske soldat og viste hans ansigt. Vi har nu fjernet hans navn og sløret ham.*" Videoen indledes med teksten: "*Vi skal advare om stærke billeder*" ligesom rettelserne omtales i forbindelse med beskrivelsen af explaineren på DRTV.

Ad. 5.

Klager mener, at der er tale om "rødt stof", hvilket henviser til håndteringsreglerne i DR for følsomt materiale. Klager efterspørger, hvordan DR har vurderet videomaterialet, og hvordan DR er kommet frem til at det skal offentliggøres. Klager henviser til Genevekonventionens bestemmelser. DR har egne interne retningslinjer for håndtering af følsomt stof. DR er ikke forpligtet til at redegøre over for Klager for, hvordan disse retningslinjer er fulgt, og hvordan DR har klassificeret materialet. LSR lægger til grund, at DR følger egne interne redaktionelle retningslinjer for håndtering af materiale af følsom karakter, hvis DR vurderer materialet som sådan. Klagers henvisning til regler og bestemmelser uden for DR's etiske retningslinjer, ses der her bort fra, da det ligger uden for LSR's arbejdsområde.

Konklusion og sammenfatning

En bruger klagede over en artikel og explainer på dr.dk med overskriften "Dødelig dronekrig: Se, hvordan droner har ændret slagmarken i Ukraine". Den anvendte video viser en russisk soldat, der er filmet af ukrainske droner, mens han forsøger i en skyttegrav at flygte fra dronebomber og

slutteligt følger en drone på vej til overgivelse til ukrainerne. I den oprindelige version var soldatens ansigt ikke sløret, og han var navngivet. Det blev ændret efter Klagers henvendelse.

Klager er ikke tilfreds og har anket sagen til lytterens og seernes redaktør. DR har ikke angivet kildens motiv for at udgive optagelserne, påpeger Klager. Der er ikke advarsler om voldsomme billeder, DR har overtrådt Genèvekonventionen uden at redegøre for, hvorfor DR føler sig berettiget til det, påpeger Klager.

Klager får ikke medhold. DR har beklaget, at soldaten ikke var sløret som DR's etik foreskriver. Dette er beklaget på Fejl og Fakta på dr.dk. Der er tillige i forbindelse med ændringerne i videoen indsat advarsel om voldsomme billeder og programbeskrivelsen på DRTV af videoen omtaler tillige rettelsen. DR forholder sig kildekritisk til videomaterialet og oplyser, at både ukrainere og russere anvender droneoptagelser i propagandøjemed. Det er tilmed angivet på dele af videomaterialet, at det stammer fra den ukrainske hær. Det er relevant for oplysning om krigen og dens metoder, at DR anvender disse optagelser. Det er voldsomt at se bomber blive kastet efter mennesker, som løber, men DR har ikke anvendt unødigt voldsomme billeder, herunder optagelser af lig, lemlæstede m.m.

Det er ikke lytternes og seernes redaktørs kompetence at tage stilling til, hvorvidt Genèvekonventionen er overtrådt, men efter rettelserne og beklagelserne er DR's etiske retningslinjer overholdt.

Klager får ikke medhold.

Jesper Termansen, den 9. oktober 2023